

## ד"ר לפרשת ויצא | הרב גור גלון

## מלאכי אלוקים עולים וגם יורדים בו<sup>1</sup>

יעקב אבינו יוצא מהחממה, יוצא מבית הוריו המופלאים, יוצא מבית המדרש המאיר, הוא יוצא לעולם הגדול, לעולם המורכב, עולם הניסיונות והקשיים.

עד כה יעקב 'איש תם יושב אוהלים' מעלה מלאכים במעשיו, הוא רגיל שמלאכים שייכים לעולמות רוחניים שמנותקים מהעולם הזה. ואכן המדרש מספר שכשיצא מבית הוריו נדמה לו העולם ככותל- איך אפשר לצלוח את העולם הזה בכלל? העולם הגשמי והחומרי.

'וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם' - בְּקִשׁ לַעֲבֹד נַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּלוּ כַּמִּין כּוֹתֵל לַפְּנִי.

ואז הוא חולם חלום:

וַיַּחַלְם וְהָיָה שָׁלֵם מִצֵּב אֶרְצָהּ וּרְאִשׁוֹ מִגֵּיעַ הַשְּׁמִימָה וְהָיָה מַלְאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בָּהּ.

בחלום הזה יש מתחדש ליעקב חידוש אדיר, שמלאכי אלוקים לא רק עולים הם גם יורדים!

מתחדש לו שחלק מהעבודה זה לדעת לרדת, לרדת למציאות, לרדת להתמודדות, למאבקים מורכבים, עשיו, לבן, דינה, יוסף, תמר ויהודה, מאבקים חיצוניים ובעיקר מאבקים פנימיים.

יעקב אבינו, מבין את המסר, צריך להיות מלאכים – שליחי ה', שגם יורדים לתוככי העולם והמציאות. ככע

כמו שממשיך המסר האלוקי בחלום יעקב:

וְהָיָה ה' נֹצֵעַ עֲלֵינוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁכַב עָלֶיהָ לְךָ אֲתִנַּח וְלִזְרַעְךָ – הַהִבְטַחָה

האלוקית היא לזכות בארץ שאתה שוכב עליה, תזכה לקדש את הארציות!, וממשיך ה' להסביר ליעקב:

וְהָיָה זֶרַעְךָ כְּעֶפֶר הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה וּבְזֶרַעְךָ – זֶרַעַךְ יִהְיֶה לֹא רֶק כְּכֹכָבִים אֵלָּא גַם עֵפֶר, שֶׁנִּמְצָא בַּתַּחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ, אֲבָל זֶה סֵתֵם עֵפֶר, אֵלָּא אֲרִצִּיּוֹת מְקֻדָּשֶׁת, וְדוּקָא מִכּוּוֹן שֶׁהִקְדוּשָׁה שִׁלְכֶם הִיא מֵהָאֲרִצִּיּוֹת עַל שְׁמֵי שָׁמַיִם, הִיא מְבִיאָה בְּרָכָה לְכָל הַמְּצִיאוֹת, לְכָל קְצוֹת הָאָרֶץ וּלְכָל הָאֲנוּשׁוֹת, וּמִמִּשְׁיַךְ הַקֶּב"ה וְאוֹמֵר לִיעֲקֹב:

וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר

דְּבַרְתִּי לָךְ – ללכת לכל מרחבי המציאות, לכל נפתולי החיים זה מורכב ולא קל, אבל אני אהיה עימך, בכל אשר תלך!

ואז יעקב מתעורר ומבין את החידוש הגדול, בעניינים הכי ארציים, באדמה ובעפר יש קדושה:

וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאַנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי.

זה החידוש האדיר של חלום יעקב, הסולם שמגיע מהארץ עד שמי שמיים.

על פי דברינו מובנים המעשים של יעקב וההבטחה שלו, הוא מציב אבן, כבית אלוקים, כשער השמיים ובעצם אומר, השער לשמיים מתחיל מהיסודות מהאבנים, ומבטיח לתת מעשר, וכפי שמסביר מו"ר הגר"א מלמד, מעשר כספים

<sup>1</sup> את הרעיון שמעתי מהרב ערן המאירי, מהמחנכים היותר טובים שהכרתי.

זו שותפות עם הקב"ה, כי אדם לא סתם נותן צדקה אלא מעשר ממעשיו, מעשר כספים זה להבין שהעניין האלוקי מחובר לעמל החומרי.

אם נתבונן בהמשך הפרשה נראה את יעקב נכנס לתוככי התסבוכת, זה מתחיל מכך שהוא מגיע ומיד מנסה לשנות את העצלנות של הרועים – וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֶה הַשְּׂקוֹ הַצֵּאן וְלָכוּ רְעוּ – אמנם הוא לא מצליח, אבל הוא לא מתעלם, הוא מנסה לתקן את המציאות.

ואז רחל מגיעה והוא מיידית מתגייס לעשייה ולעבודה ומשקה את צאנה, ומכאן הוא נכנס לתוככי מציאות מורכבת של בית לבן, בית של מרמה ומורכבות, ויעקב יורד למציאות הנמוכה, ומנסה לפעול טוב, הוא מנוצל, אבל פועל בישרות, הוא מרומה, אבל לא מתייאש וממשיך לפעול, הוא יוצר תחבולות כמו המקלות בשקתות המים, כדי להשיג את המגיע לו כדיון, כי הוא מבין שגם מלאכי אלוקים, חייבים לדעת לפלס דרך במציאות המורכבת, לרדת כדי לעלות. בסופו של התהליך הוא מבין שהדרך היחידה לצאת לארץ ישראל היא לברוח, והוא מתכנן ומבצע, אולי זה לא הלכתחילה, אבל יעקב למד שלעיתים אי אפשר לפעול בלכתחילה וחייבים לפעול עם מה שיש, נאמנים לאמת הפנימית, אבל מוציאים אותה לפועל בתחבולות.

חז"ל מסבירים את אמירתו של יעקב לרחל: 'כִּי אֶחָי אָבִיךָ הוּא', הרי אמירה זו איננה נכונה, והלא בן-אחות אביה הוא! ולא אחיו!, ומסבירים חז"ל:

אמר לה: מינסבת [תינשאי] לי? אמרה ליה [לו]: אין [כן], מיהו [ואולם] אבא שלי רמאה [רמאי] הוא, ולא יכלת ליה [תוכל לו].

אמר לה: מאי רמאותיה [מהי רמאותו]? במה הוא יכול לרמותני? אמרה ליה [לו]: אית [יש] לי אחתא דקשישא מינאי [אחות שמבוגרת ממני] ולא מנסבא לי מקמה [ישיא אותי לפניה]. אמר לה: אחיו אני ברמאות, והוא מה שאמר שאחי אביה הוא. אמרה ליה [לו]: ומי שרי להו לצדיקי לסגוי ברמאותא [והאם מותר להם לצדיקים להתהלך, להתנהג ברמאות]? ענה לה: אין [כן], פעמים מותר הדבר, ככתוב "עם נבר תתבר ועם עקש תתפל"...".

יעקב מבין מותר ואפילו צריך לפעול, ברמאות, להשגת האמת.

זהו סוד גדול, וחכמה גדולה, לדעת להשתמש גם בכוחות התחבולה והמרמה. כפי שמפרש אונקולוס, על אמירתו של יצחק על לקיחת הברכות על ידי יעקב: וַיֹּאמֶר בָּא אֶחָיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתּוֹךָ - ואמר על אחיך בְּחִכְמָא וְקִבִּיל בְּרִכְתּוֹךָ. וכלשון מדרש רבה: ויאמר בא אחיך במרמה – אמר ר' יוחנן: בחכמת תורתו. אבל אסור לשכוח את החלק השני של החלום, עולים ויורדים, מתוך העלייה, מתוך האידאליסטיות, הערכיות והאמונה, צריך לדעת לרדת, אבל מיד אחר כך, גם לעלות ולהתעלות!

יהי רצון שנדע לפעול בעולם המורכב, לעלות ולרדת, לרדת ולעלות ולהרים את העולם כולו איתנו!